16-7779 50/5 W

RUŽIČASTA NOĆ

Tomislav Ketig

II čin

LICA:

Dr Blanka Nović, pedijatar — [illegible] godina
Zvezdana, Blankina sestričina — 19 godina
Stojan Matković, dopisnik „Borbe" iz Londona — 38 godina
Mladen Goranić, sekretar SK SKS — 38 godina
Dragoslav Ikonić Bombaš, generalni direktor „Mototransa" — 38 godina
Dr Marić, šef prosekture — 62 godine
Sava, glavni i odgovorni urednik „Našeg glasa" — 50 godina
Sekretar fabričkog komiteta — [illegible] godina
Inženjer — 30 godina
Radnica — 22 godine
1. radnik — 50 godina
2. radnik — 25 godina
3. radnik — 30 godina
4. radnik — 35 godina
5. radnik — 28 godina
6. radnik — 55 godina
Kuzma, službenik u komitetu — 50 godina.

Događa se početkom šezdesetih godina u reskom centru Podbrđu.
Svaka sličnost sa stvarnošću je namerna.

Mladenova kancelarija. Pisaći sto, vitrina sa knjigama, na zidu slike Karla Marksa i druga Tita, na stolu broširani materijali. Telefon.

MLADEN *(obgrlivši Stojana oko ramena):* Hajde, golube, uđi. Nije bogzna kako, ali ti nećeš zameriti. Drukčije je ovde nego tamo gde si ti. I tako: ti došao. E Stojane, baš si me obradovao.
STOJAN: Iznenadio si se kada si čuo da sam tu?
MLADEN: Još kako, golube. Izgubio ti se bio svaki trag. A stil ti je, naravno, diplomatski! Na nivou. Juče oko jedan vraćam se umoran kao pas sa jedne sednice u fabrici koža, a sekretarica mi kaže: Zvao vas je jedan drug. — Lepo je to od njega, — odgovorim i ne pomišljajući da pitam ko je, jer mi je, veruj mi, svega bilo dosta; a ona nastavlja: — Drug je sigurno iz Beograda. — Zašto iz Beograda, pobogu? — upitam je. — Bio je jako zvaničan. — odgovori ona. No, sedi.. kafu?
STOJAN: Mogu.
MLADEN: Mogu vala i ja! *(Okreće brojčanik)* Kuzma! Čuješ, bogati, donesi dve jače crne! *(Stojanu)* Ostaješ duže?
STOJAN: Ne znam. To zavisi od drugih.
MLADEN: Da, takva je naša sudbina, golube. Lični život nam je kao ova mastionica: za opštu upotrebu. No ja ga tako reći i nemam. Sâm sam kao kurjak.
STOJAN: Vidi se po tebi. A ne shvatam: ti bi ipak mogao da se oženiš.
MLADEN: A ti?
STOJAN: Ja? Ja sam nešto drugo. Skitnica, to sam ja.
MLADEN: Nisi hteo da ostaneš ovde...
STOJAN: Ambicija me povukla. Znaš kako je: mlada usijana glava. Svi smo mi u to doba mislili da svet počinje time što ga mi otkrivamo. A posle sve postane zanat i podbrdski „Kolumbo", Stojan Matković, počne da piše o tome kako Englezi provode vikend! Nego ja sam potegao ovamo do tebe zbog nekih drugih stvari. Ovde se, u ovom našem gradu, kuva neka čudna čorba, pa sam odlučio da posle dugo vremena i ja opet jednom budem mirođija.
MLADEN (uozbiljivši se): Na šta to misliš?
STOJAN: Ti očekuješ posetu, je li tako? U deset imaš razgovor sa Blankom, a sada je *(pogleda na sat)* pet do deset. Mogao bi zato mirne duše da poručiš još dve kafe.
MLADEN: Za koga, pobogu, tolika kafa? Za Blanku?
STOJAN: Da. Za Blanku i, eventualno, za Bombaša.
MLADEN: Oho! Pa to će kod mene biti čitav skup! A ja zakazao samo sa Blankom. Nego... ti si maločas spomenuo mirođiju...
STOJAN: Da, mirođiju...
MLADEN: Mislim da tu nema bogzna kakve čorbe. Ako ti je to Blanka pričala, onda je preterala.
STOJAN: Videće se.
MLADEN: Zagonetan si, mnogo si zagonetan, golube. Ali, ako nešto ima, onda je to i za mene novost.
STOJAN: Zlo, Mladene, ako je tako. Kada ja dođem iz belog sveta i za dvadeset i četiri sata saznam više nego sekretar sreskog komiteta za nedelju dana, onda je to zaista loše.
MLADEN: Blanka nije jedina u srezu.
STOJAN: Za tebe možda i nije. Ali za vaš sreski list, za savet, za čaršiju, bar kako sada stoje stvari, jeste.
MLADEN: Ljudi su urođeno nakostrešeni prema lekarima. Ti to i sam znaš. I kada se nešto desi...
STOJAN: Mladene, ovo je organizovana hajka! Ja neću...
MLADEN: (Prekinuvši ga): Ali ako je Blanka tu čista, sve će se začas srediti, i onda zaista nema potrebe da se ti zbog toga ovde preteruješ sa mnom.
STOJAN: Mladene, štampa se ne zaleće tek tako, samoinicijativno. Još ne! Ja znam kako to ide, Mladene. Uvek neko mora da zvizne, da dâ signal za hajku. E, tog brajkana hoću! Hoću da doznam koji je! Mnogo bih voleo da porazgovaram s njim
MLADEN: Previše se uzrujavaš.
STOJAN: Saznao sam istinu.
MLADEN: Istinu? Ovamo s njom!
STOJAN: Polako, Mladene! Neka sve ide svojim tokom. Ja ne želim samo da odbranim Blanku. Ja želim i da pohvatam sve te konce koji se oko nje stežu. Da vidim lica tih paukova što predu u nekoj bezbednoj kancelarijskoj pomrčini. Uostalom, znaš iz iskustva da kad se klupko polako odmotava, onda se često odmota i nešto neočekivano. A to može da bude veoma zanimljivo.
MLADEN: Ako je tako, onda ćemo, golube, pažljivije u to zagristi. Ali ja mislim da si ti to malo preuveličao.
STOJAN: Nisam ja ništa preuveličao, nego ste se vi, komitetlije, razuzurili, i sunčate se na harmoniji svakodnevice. Oko vas se muvaju neki ljudi koji pišu izveštaje, izvršavaju direktive, drže zborove birača i plaćaju članarine. *(Ljutito)* A ne vidite da vam ti isti ljudi kradu, okreću telefonske brojeve pretpostavljenih, i same pretpostavljene, seljakaju se iz jednog komfornog stana u drugi, dvaput dnevno ginu za otadžbinu i službeno putuju na fudbalske utakmice, pojma nemaju o onome što rade, dva reda iz Marksa pročitali nisu, ali zato po ceo dan sipaju medene reči u vaše trome uši.
MLADEN: Nije baš tako, Stojane. Vidim i ja mnogo štošta. Ali meni je već dojadilo iz dana u dan rasplićem smrdljive palanačke konce. *(Kucanje na vratima)* Blanka je stvarno tačna. *(Vikne)* Da!

Ulazi Dragoslav.

MLADEN: Ti? Tako iznenada iz Minhena?... Vidiš li gosta?
DRAGOSLAV *(prilazi Stojanu):* Vidim. I drago mi je. Sada je trojka opet na okupu. Zdravo, Stojane. *(Pruža mu ruku).*
STOJAN: Zdravo. Putuješ po Evropi?
DRAGOSLAV: Da, po Evropi. Umoran sam. Ona vest juče sasvim me je dotukla.
MLADEN: Šta juče? Kakva vest? Desilo ti se nešto?
DRAGOSLAV: *(tiho, pogruženo):* Da. Umro mi je sin.
MLADEN: Sin? Kažeš sin? Pa ti, koliko znam... no svejedno. Nesreća. A majka... kako li je njoj... Čuj, sačekaj me kod Kuzme. Imam jedan mali sastanak i čim ga završim poći ćemo da se onoj jadnici nađemo pri ruci.
DRAGOSLAV *(zbunjeno):* Ali ja... meni je Blanka telefonirala da dođem kod tebe.
MLADEN: Blanka? Je li? *(Nastane duža pauza u toku koje Mladen gleda ispitivački čas u Stojana, a čas u Dragoslava.)* Dobro, golube, onda sedi, pa da vidimo šta vas to sve vodi danas k meni. Kafu?
KUZMA *(s vrata):* Druže Mladene, doktorica Nović je stigla.
MLADEN: Uvedi je, Kuzma, i .. daj još kafe za sve. Hajde, požuri...

Ulazi Blanka

BLANKA: Zdravo, Mladene.
MLADEN: Dobar dan, Blanka.
BLANKA *(prilazeći Stojanu, obradovano):* Došao si...
DRAGOSLAV *(uvređeno):* I ja sam tu, doktorice Nović!
BLANKA *(prezrivo):* Vidim. *(Mladenu)* Mogu li da sednem?
MLADEN *(odsutno):* Da. *(Prene se)* Pa naravno, drugarice Blanka!
BLANKA: Ja sam, eto, došla, mada ne znam da li to ima ikakve svrhe?
MLADEN: Oho! A zašto?
BLANKA: Zato što mi sada možemo održati hiljadu sastanaka, utvrditi i ko je prav i ko je kriv, ali to onog malog jadnika neće više vratiti u život. Zato bih molila da ovo traje što kraće.
MLADEN: Trajaće koliko mora.
BLANKA: Mora samo da se sazna istina o detetu. Zbog toga sam isključivo i došla.
MLADEN: Svi smo zbog toga tu, Blanka. Ali da bismo došli do istine, moramo svi reći ono što znamo. Samo, vi niste prvi.
BLANKA: A ko bi po vašem mišljenju trebalo da otvori seansu?
STOJAN: Kako sada stoje stvari, mislim da je to Bombaš.
DRAGOSLAV: Ja? Zašto ja?
STOJAN: Ne znaš zašto? Dragi moji, on ne zna zašto! Jesi li otac toga deteta ili nisi? Ustani i reci: Blanka, ti si lečila moje dete! Ono je umrlo jer ti nisi došla na vreme. Ili možda nešto drugo. Govori!
BLANKA: Ja sam bila po podne...
MLADEN: To ćete reći kasnije. Dakle, Dragoslave?
DRAGOSAV: Ne mogu da okrivim Blanku, jer nisam bio tu i ne znam šta se dogodilo. Ti tražiš od mene da nekoga optužim napamet!
MLADEN: Ne teram te na to. Ako nemaš šta da kažeš, ne moraš. Znači po tvome Blanka nije kriva?
DRAGOSLAV: Ne znam.
STOJAN: Ne insinuiraj!
DRAGOSLAV: Otkud je to insinuacija? Ne znam! Otkud da znam?
STOJAN: Ti Blanku sada prvi put vidiš, je li? Sada si je upoznao?
DRAGOSLAV: Ali otkud mogu na osnovu nečeg ranijeg...
STOJAN: Možeš! Možeš bar da veruješ ili ne veruješ u optužbu. Nećemo se ovde igrati Pontija Pilata!
DRAGOSLAV: Pre svega ti ovde nemaš prava da...
MLADEN: Ima prava! Nije sreski komitet taj koji razgovara s tobom, nego tvoji ratni drugovi i tvoja bivša žena. Eto to je forum. Je li ti jasno?
DRAGOSLAV: Ali, Mladene, ja neću da razgovaram na ovom nivou. Navalili ste na mene...
MLADEN: Niko nije navalio na tebe. Nego, odnegovao si se. Forma ti je važna. A Stojan kada te je vukao uz onaj bukvik na Kopaoniku, je li to pitao: Izvini, druže Bombaš, je li slobodno da te ponesem? Je li se pitao? *(Viče)* Odgovori! Odgovori!
DRAGOSLAV: Ne viči. *(Tiše)* Nije pitao. I ne tražim ja formu. Hoću samo da se snizi temperatura.
MLADEN: Bolje se spremi za još višu temperaturu. Mi bar nemamo razloga da negujemo protokol. Nije ovo svečana sednica akademije nauka! Dakle: ti ostaješ pri tvrdnji da ne znaš?
DRAGOSLAV: Da. Ne znam. Ili, ne verujem, kako kaže Stojan. Birajte prema ukusu.
MLADEN: Šta je sad ovo? Da li ne znaš ili ne veruješ?
DRAGOSLAV: Svejedno. Kako hoćeš
MLADEN: Pazi samo šta je za njega svejedno! Boli tebe... ma hoćeš li već jednom da izađeš iz te ljuske? Koji ti je đavo? Što igraš uvređenog i ucveljenog građanina kada ti niko još nije stao na rep. Čoveče, razmrdaj se!
DRAGOSLAV: Rekao sam: ne znam.
MLADEN: Dobro. Ne znaš. Onda ćemo sledećeg. *(Ustane i ode do telefona)* Kuzma, nazovi Orga. Tamo je urednik „Našeg glasa". Reci mu da odmah dođe kod mene.
BLANKA: Mladene, ja mislim da je za slučaj kao što je moj i ovakav forum prevelik. A vi ga još proširujete.
MLADEN: Ja želim nešto više nego da rešim vaš slučaj pa biram forum koliki mi treba. Sem toga, ne vidim da svi ovi ljudi nemaju veze sa vašim slučajem.
BLANKA: Možda posredno.
MLADEN: Svi su posredno, Blanka. Onaj ko je neposredno vezan za vaš slučaj, taj više, na žalost, ne može doći. A sem toga, niste valjda i vi tako tvrdoglavi kao *(okrene se prema Dragoslavu)* ovaj bivši ratnik koji igra nezainteresovanog.
DRAGOSLAV: Sada ti insinuiraš!
MLADEN: Ja sam se zario do grla u taj prokleti problem i smeštam se kako mi je zgodno. *(Ulazi Sava)* Zdravo, Savo! Sedi, golube! Tako... a ti... urednikuješ?
SAVA: Posao... čovek čini ono što može.
MLADEN: Ako može.
SAVA: Tako je.
MLADEN: A možeš li ti?
SAVA *(uvređeno):* Pa, druže Mladene, ako misliš da ne mogu...
MLADEN: Ništa ja ne mislim, Savo. Ja pitam. I... jesi li zadovoljan kadrom?
SAVA: Jesam, druže Mladene. Znaš kako je: mladi ljudi, vidre, svugde stignu, sve mogu. Istina, neki put se i njima omakne, ali...
MLADEN: A da li im se u poslednje vreme štogod omaklo?
SAVA: U poslednje vreme? Ne. Koliko ja znam, ne.
MLADEN: A koliko ti znaš?
SAVA: Pa valjda čitam sopstveni list!
MLADEN: Ono o detetu pročitao si?
SAVA: Pa jasno! Pročitao sam.
MLADEN: I?
SAVA: Kako i? Ja mislim da je to sasvim u skladu sa linijom podvrgavanja javnoj kritici svega što škripi.
MLADEN: Tamo piše da je nebrigom doktorice Nović umrlo dete Marije Dačić. Jesi li ti, brajko, proverio tu stvar? Jesi li siguran da je tako?
SAVA: Pa, druže Mladene, toga su mišljenja svi koje sam konsultovao.
MLADEN: Tako je već bolje! A koga si konsultovao?
SAVA: Predsednika saveta za zdravstvo. I još neke...
MLADEN: Ded! Ded! Ovamo s njima! Ko su ti još neki?
SAVA: Ti kao da sumnjaš..
MLADEN: Ja hoću istinu.
SAVA: I sumnjaš da je to istina?
MLADEN: A ti?
SAVA: Ja ne. Pa molim te, predsednik saveta za zdravstvo! Kada je on ubeđen u krivicu te lekarke...
MLADEN: Predsednik saveta za zdravstvo je pošten čovek i stari komunista, ali on nije lekar, Savo! On se razume u pecivo, u tenkove, a ovde mu je uloga da veruje ili ne veruje svojim stručnim saradnicima.
SAVA: A što vi postavljate takve predsednike?
MLADEN *(mrzovoljno i nelagodno)* Ne postavljam ih ja. Biraju ih odbornici. Nego da nastavimo. Ta lekarka... Jesi li razgovarao s njom? Poznaješ li je uopšte?
SAVA: Ne.
MLADEN: Onda se upoznajte! Blanka, ovo je drug Sava, glavni i odgovorni urednik „Našeg glasa".
SAVA: Ja...
MLADEN: No, šta si se zbunio? Izgledaš kao da ćeš sledećeg trenutka poreći sve što si malopre rekao!
DRAGOSLAV: Dakle, tvoj način... Ti uopšte ne tražiš istinu! Sada mi je to jasno! Tebe uopšte ne interesuje Blankin slučaj. Ti hoćeš daleko više!
MLADEN: Tačno. Ja hoću daleko više. Na žalost. O, kakvi ste vi ljudi! Ja bih bio srećan da nema uopšte nikakvog slučaja! Kako to ne shvatate?
BLANKA: Mogu li ja konačno nešto da kažem?
MLADEN: Kasnije. Još nije vreme. Sada su Savinih pet minuta. Je li tako, Savo?
SAVA: Svi su ovi minuti tvoji! A mojih pet minuta biće kada izađem na ulicu, udahnem duboko vazduh i samom sebi skrešem majku idiotsku
MLADEN: Što, uredniče?
SAVA: Zato jer osećam da sam se upleo u neki gadan sos. I još me ti jedeš zalogaj po zalogaj.

Ulazi Kuzma i nosi crnu kafu..

MLADEN: Dobro došao! Nešto se odužila ta tvoja kafa. Savo, gucni i dođi sebi!

Kuzma poslužuje a zatim izađe.

BLANKA: Mogu li sada nešto da pitam druga urednika?
MLADEN: Možete. Savo, doktorica hoće nešto da te pita. Saspi ovu tečnost u grlo i spremi se.
SAVA: Molim, molim! *(Nervozno)* Izvolite, doktorice!
BLANKA: Na osnovu čega je predsednik saveta za zdravstvo zaključio da sam ja kriva?
SAVA *(širi ruke):* Pojma nemam! Samo je rekao: „Znate, naše je mišljenje da je to klasičan slučaj neodgovornosti." I to je rekao mome saradniku, a ne meni. To naglašavam da se zna ko je šta radio. Ja sam kasnije proveravao i on je to i meni potvrdio.
BLANKA: Da li vam je pokazao neki nalaz?
SAVA: Nije.
BLANKA: I ono je bilo sve što vam je rekao?
SAVA: Da. Sve.
BLANKA: U novinama piše da nisam dala kardijaka. Znate li šta su kardijaka?
SAVA: Pa, verovatno nešto u vezi sa srcem ..
BLANKA: Nešto u vezi sa srcem je i aorta i pluća, pa čak i nitroglicerin. Zašto, recimo, niste napisali da nisam dala nitroglicerin? Ah, šta ja tu... Kardijaka su, znate, sredstva za jačanje srca. Da li detetu sa zdravim srcem treba dati kardijaka kod gripa?
SAVA: Ja se u to ne razumem. To je stvar vaše struke.
MLADEN: A ipak si pustio to u list! Ne znaš a puštaš onog svog derana da lupeta! Savo, ti si odgovorni urednik! Znaš li ti šta je to odgovorni urednik?
SAVA: Znam. To je krčag koji ide na vodu dok se ne razbije. A ja...
MLADEN: A ti si se razbio. Eto, to je sve.
SAVA *(smeteno):* Doktorice Nović, ja... ne znam kako bih... Ja bih svakako želeo da to popravim... *(Radosno, setivši se izlaza)* Čujte, kako bi bilo da dođem ovih dana do vas u dispanzer? Povešću i fotoreportera! *(Još smetenije i već glupo)* Da, to je prosto neverovatno! Pred nosom, nam je takva jedna institucija. značajna institucija, a mi...
BLANKA: Znate šta? Meni će biti veoma drago da vas ugostim u svome domu. Bez obzira na sve. Ali što se tiče štampe... ja bih vas molila da me ostavite na miru. Imate industrijski gigant „Mototrans", tu vam je i generalni direktor, pa pišite o njemu. Ja nisam željna slave. Ja želim mir.
SAVA *(dotučeno):* Onda ja .. šta ja...
MLADEN: Koga pitaš, Savo? Pa ko je urednik: ti ili ja?
SAVA: Mogao bi da mi daš neke sugestije ..
MLADEN: Ti dakle hoćeš da ja podmećem leđa? Ko skuva kašu, Savo, neka je i jede. A ako neće, neka ustane od stola.
SAVA: *(uvređeno)* Dobro. Dobro. druže Mladene. Razumeli smo se. Nadam se da će u ovom gradu još biti mesta za mene.
MLADEN: E, moj Savo, za koga sve nema mesta u ovom gradu! Biće mesta, ne boj se. A ženi kaži: uhvatila me rotacija.
SAVA: Bolje da kažem: najurio me Mladen.
MLADEN: Kada Mladen nekog najuri taj se drukčije češe. Svako mora, Savo, da odgovara za ono što radi. Mada ti neće najviše iskijati.
SAVA: Znači, slobodan sam? Dobro. *(Smeškajući se kiselo)* Zdravo, Mladene! Zdravo, drugovi!
STOJAN *(pošto je Sava izišao):* Nije loš ovaj tvoj sistem, Mladene: jednog po jednog za vrat. Ali u ime čega? Ti se ponašaš kao da si već stopostotno uveren da Blanka nije kriva. A sada ja tebe pitam: jesi li siguran u to?
MLADEN *(zbunjeno):* Tu si me stvarno uhvatio. Da, otkud ja to znam? Ali ti, ti đavole a ne golube, ti si mi celo vreme sugerirao: nije kriva.
STOJAN: Zato jer sam uveren da nije kriva. Ja to znam.
DRAGOSLAV: PA što se onda, koga đavola, prepiremo? Čemu cela ova predstava?
STOJAN: Zato jer to treba svima da bude jasno A i inače nije na odmet. Dugo se nismo videli, Bombaš. Vremena se menjaju i ljudi sa njima. To smo učili u gimnaziji. Pa da vidimo usput ko smo i šta smo sada.
DRAGOSLAV: Odmah sam znao da u tom grmu leži neki drugi zec! Slušaj, Stojane! Ti i Mladen imate nešto izrežirano, nešto i protiv mene. Ja to osećam.
STOJAN: Zašto bismo imali nešto protiv tebe? Jesmo li nešto rekli? Koliko ja znam...
DRAGOSLAV: Koliko ti znaš... nemoj tako! Nismo osmoškolke, majku mu, nego zreli ljudi sa pomalo olova u sebi!
MLADEN: Stanite! Stanite! Ne dozvoljavam! Hoću da se utvrdi istina o Blanki. *(Pogleda ih ispitivački)* Prekinućemo sastanak i pozvaćemo Mariju Dačić.
DRAGOSLAV: Ja na taj sastanak neću doći.
MLADEN: Oho! A zašto?
DRAGOSLAV. Zato što za moje lične stvari nije nadležan komitet.
MLADEN: A što se ti, Bombaš, čim postane gusto, hvataš za nadležnost. Ostavi se ti toga.
BLANKA: Mogu li ja da kažem nešto „nenadležno"?
MLADEN: Možete, Blanka.
BLANKA: Ja, u stvari, ne znam zašto Dragoslav ne želi da se suoči sa Marijom. Možda zato što je kriv...
DRAGOSLAV: Ako sam i kriv, nisam kriv pred komitetom! I ja, uostalom, nikome nisam dozvolio da se meša u moj život. Razumeš?
BLANKA: Ja sam htela ljudski. Ali to je s tobom tako teško. *(Zaćuti)* Bila sam juče popodne kod Marije. Pitala me je: „Doktorice, recite, vi ste stariji vi to bolje znate. Ja se rata sećam kao kroz maglu. I roditelja. Bila sam u drugom selu kada mi je kuću zapalila kaznena ekspedicija. Recite: može li čovek da bude pošten, da bude hrabar i dobar, a onda, kada prođe neko vreme, onda postane nepošten, postane kukavica i zao...
MLADEN: Znam, na šta mislite. Ali da li bi Marija bila srećnija da se Dragoslav oženio njome, onako, čaršije radi.
BLANKA: Ne bi. Ali bi njen sin danas bio živ. *(Pauza)* Pričao mi je portir „Mototransa" da je bila kod njega. Čekala je da je „generalni" primi. Išla je da traži pozajmicu za ugalj. — Zar je tako teško doći do Dragoslava? — pitala sam portira. — Stalno je zauzet, — odgovorio je portir. — Kada nije tu neki drug iz federacije, onda je tu stranac.
DRAGOSLAV: Pa mogla me je nazvati telefonom.
BLANKA: Nazvala je. Javila se sekretarica.
STOJAN: Dobro te čuvaju tvoje sekretarice, Bombaš.
MLADEN: Čak ti i kontrolišu telefonske razgovore. Ma kome je zajednica poverila tu fabriku? Tebi ili sekretaricama?
DRAGOSLAV: Nisam znao za to. *(Zaćuti)* Biće kažnjena.

Pauza

MLADEN: Sada su stvari postale jasnije. Dobro. Nećemo pozvati Mariju. Nastavićemo sastanak, Dragoslave! *(Dohvati telefon)* Halo, bolnica? Dajte mi prosekturu!... Halo! Šef prosekture?... Dobar dan, doktore! Ovde Goranić, sekretar sreskog komiteta. Hoćete li mi reći nalaz za malog Dačića? Da... da... Hvala, doktore! Do viđenja. *(Spusti slušalicu pa ponovo okrene brojčanik)* Kuzma! Nazovi predsednika saveta za zdravstvo i reci mu da dođe danas tačno u jedan ovde kod mene. Reci da je neodgodivo... Da, baš tako! Neodgodivo! *(Spusti slušalicu).* Blanka, vaš slučaj je završen. A ja ću se pobrinuti za vašu javnu rehabilitaciju. Imam puta i načina za to.
BLANKA *(vrteći zbunjeno rukavice u ruci):* Pa, hvala vam za ono što ste učinili. Stvarno ste učinili sve što ste mogli. *(Uzdahne)* Niste vi krivi što posle svega čovek ostaje sam. A ja sada idem. Sve ostalo morate ionako raspraviti sami između sebe, i ja bih vam samo smetala.
MLADEN *(zamišljeno):* Da, Blanka. Sami između sebe.
STOJAN *(Blanki):* Svratiću još danas do tebe. Sačekaćeš me kod kuće?
BLANKA: Sačekaću te, Stojane. Do viđenja, druže Mladene. *(Izađe).*
MLADEN *(ispratívši Blanku do vrata):* Onda, vas dvojica... još po jednu kafu?
STOJAN: Ja neću. Imaš konjaka?
MLADEN: Imam šljivku. Hoćeš?
STOJAN: Hoću.
MLADEN: A ti, Bombaš?
DRAGOSLAV *(bezvoljno):* Mogu. *(Više)* Hajde, što se igraš mačke i miša? Reši! Reši!
MLADEN: Šta da rešim?
DRAGOSLAV: Čuo si. Blanka je rekla.
MLADEN: Čuo sam, samo...
DRAGOSLAV: Šta samo? To je ionako sve bilo tempirano! I Stojan je odjednom našao vremena da dođe u ovu palanku posle deset godina! Doveli ste ovamo celu porotu! Samo, ako sam ja okrivljen, onda saslušajte i mene, do đavola! I ja valjda imam pravo da govorim!
MLADEN: A ko ti to osporava? Ti si, uostalom, prvi imao reč. Ali ti si ćutao.
DRAGOSLAV: Nisam znao da će se o tome govoriti. Bila je reč o Blanki.
MLADEN: Šta ćeš, Bombaš, odmotavalo se, odmotavalo, pa se odmotalo i do tebe. A meni nemoj da pričaš da nisi ni slutio kuda će taj razgovor da odvede. Hteo si da nas slažeš, pobojao si se valjda za položaj, za partijsku knjižicu...
DRAGOSLAV: Za nju se ne bojim! Nju sam sebi izborio!
STOJAN: Sebi izjborio?... Imaš pravo. Sebi si izborio. U tome i jeste nevolja, ti, diplomirani komunisto!
DRAGOSLAV: Ne uprošćavaj!
STOJAN: Ne uprošćavam! Dokument o čoveku nije odlikovanje za zasluge, kako ti to izgleda misliš! *(Prošeta se po sobi, pa zastane)* Sem toga, ja nisam došao iz Londona da bih se petljao u tvoj život. Došao sam jer sam se zaželeo svih vas. Od nostalgije niko nije imun. Ali zatekao sam...
MLADEN: Kupleraj! Eto šta si zatekao! Samo sada ćemo malo drukčije da razgovaramo! Rukavice su, doduše, i do sada bile tanke, ali sada ćemo i te tanke rukavice da skinemo. Dakle, Bombaš? Lepe sam stvari čuo maločas! I verovatno je to istina. *(Dragoslav ćuti)* Govori! No? Je li istina ili nije?
DRAGOSLAV *(slegne ramenima):* Kako se uzme. Ja sam se zabavljao sa Marijom, ali to... to je bilo bez ozbiljnijih namera... ne znam da li je čovek obavezan da se oženi sa svakom ženom s kojom izađe u lokal. Ne znam za takav kodeks. A dete... deteta mi je strašno žao, ali nisam ga ja ubio, Mladene... *(Glasnije, kao da želi samog sebe da ubedi)* I ona je želela da me uhvati na to dete! A između nas je tolika razlika! I ne mogu ja posle Blanke...
STOJAN: O Blanki ne govori! Tada smo ti progledali kroz prste. Treba li opet to da uradimo? Još onda sam ja hteo da dođem, Dragoslave, ali Mladen mi je pisao: „Pusti, događa se to među ljudima." A sada? Da li se i ovo događa među ljudima? I šta to ne možeš posle Blanke? Da legneš s drugom, petom, dvadesetom u krevet — to možeš! Da ih posle odbaciš kao staru krpu — i to možeš! A da izdržavaš svog sina — to ne možeš! Ali da se vucaraš — to da! Drug rukovodilac se zabavlja! Zabavlja se član trojke koja se borila za neku perspektivu a ne za tvoje sekretarice i tvoju fotelju!
DRAGOSLAV: Ja nisam zaseo u fotelju! To ti izvini! Ja za svoj rad imam kome da odgovaram, a ti proveri da li ispunjavam obaveze, ako te to interesuje! I što se tiče Minhena: i to ću ti reći. Išao sam da pregovaram o licenci za terenska vozila. Uostalom, Mladen i sam zna sve o mom radu ovde, u ovoj gluvoj provinciji koja se jedva iskobeljava. Ja nisam bio u Londonu nego u Podbrđu! Moj horizont je ovo između dve planine pa su i moje zabave još uvek balkanske, šta ćeš... A ti? Svetac si?
STOJAN: Moj sin nije stanovao u truloj baraci.
MLADEN *(Dragoslavu):* Šta je? Ućutao si? Nemaš ništa da kažeš? Je li tebe tvoj otac ostavio u krpama? *(Zaćuti za trenutak)* I sada, kaži sam: Šta da ti čovek uradi? Ne, Stojane, to mi ne ide u glavu: prođe čovek kroz sito i rešeto, ostane prav na mukama, dođe drugo vreme lakše, vedrije, i onda se taj isti čovek sam od sebe savije. Rukama maše, ali u duši trune. Truneš, Bombaš, eto to je.
DRAGOSLAV: To je sve kako ko shvata. I to je, uostalom, moj privatni život. Ja ispunjavam obaveze prema zajednici, a lične stvari, tja..., *(mahne neodređeno rukom.)*
STOJAN: I ti misliš: može se čovek deliti odavde — dovde? Dovde sam beo, a odavde kakav sam — to je moje stvar. Čovek se meri jednom merom, Bombaš, i mi ćemo te tako sada izmeriti.
DRAGOSLAV: Znači li to da bi ti sada da si na mom mestu dao ostavku?
MLADEN: Ma šta turaš pod nos tu tvoju ostavku? Ja hoću pre svega da shvatiš kuda srljaš. A za ostavku je lako. Nije lako zbog toga što smo se tri godine tukli rame uz rame, gladni, smrznuti, bolesni, krvavi, zajedno stavljali glavu u torbu; nije mi lako, razumeš? Crkao bih rađe kao pas nego da i dalje gledam kako pohlepni crvi gamižu oko mene, kako su tu, oči u oči sa mnom i ja moram zbog to malo proklete plazme čoveka po čoveka da uklanjam s pramca. Najgore je što se čoveku ne može pomoći. Ne može.
DRAGOSLAV: Zašto, Mladene? Ja to mogu popraviti! Ja, eto... eto, hteo si da zoveš Mariju! Zovi je! Zovi! Ona će oprostiti... objasniću joj... oprostiće...
MLADEN: Varaš se, Dragoslave. Između vas je jedna smrt. A smrt je teško prekoračiti. I u ime čega da prekorači? Možeš li ti odjednom postati drugi čovek? Vraga možeš! Nisam više u tim godinama kada se veruje u čudesa! Tebi ni sada nije stalo do Marijinog oproštaja, nego gledaš da iz ovoga izvučeš čitavu kožu.
STOJAN E, moj Mladene, jalova je ova tvoja pridika! Danas jedan telefonski nalog obezbeđuje kola do svih đevđelija i nazad! Kada se čovek meri komforom, onda asketu proglašavaju za ludaka! Suviše je dragoslava oko Dragoslava, i to ga je srozalo.
DRAGOSLAV: A ti si izgleda za nekakav manastirski komunizam?
MLADEN: Prestani sa tom tvojom odvratnom ironijom! Čuješ li? Žena sa detetom čekala je u portirnici, morala je da se ponižava zbog tone uglja, a otac? Oca je baš bilo briga! On je uzeo kožnu tašnu, seo u kola i odvezao se u svoj komfor. *(Dragoslavu)* Šta si ti? Gubernator?
DRAGOSLAV: Slušaj, ovo je previše! Ti nikada nisi učinio nijednu grešku? Nijednu? I otkud ti meni da pretiš? S kojim pravom? Prošla su vremena dirigovanja! Postoji kolektiv koji o tome odlučuje, kolektiv koji ume da misli, koji zna šta kome duguje i šta je ko uradio! Misliš li ti da je kolektiv paravan demokratije za tvoje kancelarijske eksperimente?
MLADEN: Znam ja šta je kolektiv. I doći ću na sastanak kolektiva da svima kažem ko si! Sve ću im reći! Pa onda saslušaj odluku kolektiva, ti, pevaču samoupravnih šlagera! *(Zastane)* Grešku, kažeš. Dabome! Najveća greška koju sam učinio je to što te nisam ranije ščepao za vrat! Ali iskupiću ja tu grešku, videćeš već! Prorešetaćemo se svi, izmerićemo se merom čovečijom, pa ko ostane — ostane! Čuješ li, ti, reprezentativni direktore? Koliko godina ima tvoja sekretarica?
DRAGOSLAV: To nema veze.
MLADEN: Ima veze, prokleta dušo! Koliko ima godina, pitao sam te!
DRAGOSLAV *(tiho):* Dvadeset i jednu. Navršila je u martu.
STOJAN *(podrugljivo):* Dobro si informisan! Koliko puta nedeljno spava u tvom trosobnom stanu?
DRAGOSLAV: To je bezobrazluk! Stidi se! Šta ti misliš da ja sa svakom...
STOJAN: Da, sa svakom koja hoće ili koja mora jer se plaši za svoj hleb. Samo ni tu nije tvoj kraj.
DRAGOSLAV *(ustane naglo):* Ja ovo više neću da trpim! Idem i tačka! A vi radite šta hoćete! Samo, da znate, za ovaj razgovor će saznati i viša instanca pa ćemo se onda pitati kom obojci kom opanci.
MLADEN: Pretiš? Meni? Ti? *(Prilazi mu)* Ako hoćeš, nazovi, tu je telefon! Nazovi! Nazovi CeKa! Hajde! *(Hvata ga za revere)* Dakle? Nazovi kad kažem! Čuješ li?
DRAGOSLAV *(odgurne ga):* Imam i ja telefon! *(Pođe ka izlazu).*
STOJAN: Stani! *(Dragoslav se ne zaustavlja)* Stani kad kažem!
DRAGOSLAV *(nabusito):* Šta hoćeš?
STOJAN: Zaboravio si da ostaviš svoju partijsku knjižicu!
DRAGOSLAV: Ja knjižicu ne dam! Nikome! Nikome! Čuješ li me ti, Evropljanine? Nema tog sreskog komiteta kome će Dragoslav Ikonić Bombaš, komandant Prvog bataljona Podbrdske udarne brigade, dati svoju partijsku knjižicu! Odbijte, mirnodopski političari! Odbijte, vi koji iza staklenih fasada komiteta i redakcija nadzirete nas što zarađujemo za ovaj grad! Meni ne možeš držati predavanje, Stojane! Ja nisam gejak koji ima samo uvo da sluša i ruku da radi. I mene ako nešto boli, ne boli me javno! A ovom gradu ja ću napraviti još dosta sinova, dosta fabrika, dosta stanova! Samo oni, Stojane, koji umeju da na dno srca sabiju svoje želje i da zbog drugog rintaju u smrdljivoj palanci, samo oni mogu da mi drže lekcije! A tebi knjižicu ne dam!
STOJAN: Prestani sa pozorištem! Nismo mi komisija za odlikovanja! *(Rezignirano)* Eto dokle si dogurao, Bombaš! Kada čovek počne samog sebe da veliča, onda je s njim definitivno gotovo! A nije ni čudo. Voliš velike reči, praviš velike gestove... *(Nasmeje se)* Romeo u godinama! Socijalistički romantičar... Uvek od romantičara postane malograđanin! *(Zastane)* I sada, dabome: preduzeće udvostruči bruto produkt — ti iz miletrečenta u mercedes, preduzeće otvori novi pogon — ti dobijaš supermoderni stan, preduzeće osvaja proizvodnju terenskih vozila — ti osvajaš sekretaricu, koja je, kako sam se informisao, poreklom iz „bolje", iz stare srpske kuće sa dva generala u porodičnom stablu, sa muzejom oružja i suvenirima iz deset savezničkih zemalja. I eto: izgubio si se u sto trideset na sat, u istorijskoj slavi, uvaljao si se u komfor, a tvoja bledunjava mis, tvoja mala devojčica puna je velikih želja... Kako napreduješ, uskoro ćeš preći i na gimnazijalke...
DRAGOSLAV: Možda, proroče! Možda će mi biti potrebno da se vratim u pubertetske ljubavi! A zasad sam, veruj mi, samo umoran muškarac koji nema snage da i u krevetu misli na socijalizam i razrađuje stavove sreskog komiteta po pitanju odnosa muškarca i žene!
MLADEN: Ti se to meni rugaš, izgleda... Pa, eto, Bombaš, u pravu si, jer sam zaista sve ove godine bio muškarac samo time što sam dirinčio. Radio sam s ljudima da tebi bude lakše s mašinama. Ali nisam proćerdao svoje najbolje doba zato da bi tebi omogućavao bordelisanje! Razumeš li? Ako sâm dočekam stare dane, znaću bar zašto. A ti? Suviše si nepoštenja strpao pod svoju partizansku kapu pa se više ni kapa ne vidi.

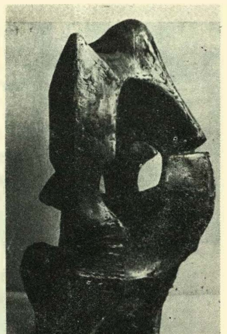

VENIJA VUČINIĆ — [illegible]URINSKI

DRAGOSLAV: U moje poštenje ne diraj!... Nego, slušajte vas dvojica! Ja nisam ploča koja u beskonačnost ponavlja jedno te isto. Objasnio sam sve i više nemam šta da kažem.
STOJAN: Ali ja imam, Dragoslave; Nismo još završili! Tvoji ljubavni izleti ne završavaju se sa sekretaricama...
MLADEN: Hajde, Stojane, istresi sve na ponjavu!
STOJAN: I hoću. Bombaš zna na šta mislim.
DRAGOSLAV: Je li? E, vidiš, ovog puta ne zna.
STOJAN: Dobro. Onda ću reći. Juče sam nasamo razgovarao sa malom Zvezdanom.
MLADEN *(uznemireno):* Pa?
DRAGOSLAV: No, reci, šta se ustežeš? Upotpuni moju ljudsku biografiju!
STOJAN: Biografiju hoću, a Mladen neka presudi da li je ona ljudska! Mladene, ovaj čovek ovde pokušao je da zavede sestričinu svoje bivše žene. Ona je dete, koje u školi uči o našoj generaciji. Treba li i dalje da govorim?
MLADEN *(tiho):* Ne. *(Razjareno)* Dakle, Dragoslave, ta ista generacija koju je Stojan pomenuo i čiji ugled si hteo na takav način da koristiš, uvek je umela da reši stvari po kratkom postupku, pa će umeti i sada! Više nećeš pljuvati po svima nama! Dosta je! *(Zastane)* Sastanak fabričkog komiteta počeće danas u pet.
DRAGOSLAV: Hoćeš moju glavu? Šta hoćeš, do đavola? Da, glavu hoćeš, vidim ti to iz očiju. Ali u ime čega? U ime kakvog sistema? U ime društva koje živi stotinama godina ti sada hoćeš da srubiš čoveka samo zato jer hoće bar delić svojih pedeset traljavih godina da proživi ljudski. Pa, to nije pošteno, Mladene! *(Zaćuti, zatim nastavi sa gorčinom u glasu)* Bio sam gladno štene, pa ratnik, pa sam onda zapeo da nešto napravim od ovog Podbrđa. I sve to vreme nisam ni primećivao svet oko mene, godišnja doba, žene na ulicama. Ni minuta vremena nisam imao za nešto zaista lepo, zaista moje. I zato sada, kada sam konačno sreo ženu, koju sam tražio u tolikima pre nje, tražio nekog ko će naveče dočekati u toploj sobi Bombaša, sada vam neću dozvoliti da to jedino svoje što imam tako lako, tako kancelarijski uništite! Ne dam! Videćete vi, teoričari, kako se prolazi kada se ratuje sa Bombašem!
MLADEN: Oho! Ti pretiš!
DRAGOSLAV: Ja ne pretim. Iza mene je čitava fabrika. I šta ćeš ti njima po podne uopšte reći? Da je njihov direktor po pitanju žena skrenuo sa linije? Ili da si ti teorijski u pravu? A znaš šta će ti oni odgovoriti? Odgovoriće ti: Drugar, vrati se u svoju kancelariju! Mi imamo hleb, imamo stanove, imamo najviši prosek plata u Srbiji, to je naša linija! I zažalićeš, Mladene, što si sazvao ovaj sastanak!
MLADEN: To ćemo videti tamo. Tamo ćemo se pohrvati gde je mesto za to, a ne ovde!
DRAGOSLAV: Da, pravedniče, tamo. Položićemo karte na sto da bi pobedio onaj ko je jači a ne onaj ko je lukaviji. A ti sada, zajedno sa drugom dopisnikom, razrađuj taktiku za po podne. Meni to nije potrebno. *(Krene ka vratima).*
MLADEN: Zažalićeš, direktore!
DRAGOSLAV: Videćemo, sekretare!

Duga tišina.

STOJAN *(teško i lomeći reči na slogove):* Mladene... više ne postoje nikakvi istorijski razlozi za sentimentalnost... I mirna vremena imaju svoje izdajice... Druže komesare brigade, vrši revoluciju i dalje, ili daj ostavku i tornjaj se do đavola! *(Iziđe naglo i zalupi vrata).*

ZAVESA